Валентин Сердюк

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
заступник керівника апарату
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
(м. Київ, Україна)
vals7575@gmail.com

УДК 347.99

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ: ПЕРВИННИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Запобігання і протидія корупції в Україні визнані одним із пріоритетних напрямів діяльності держави на сучасному етапі. Проведені за останні роки наукові дослідження з питань запобігання та протидії корупції свідчать, що корупція вразила все суспільство. Мається на увазі не толерантне ставлення суспільства до корупції, а використання корупції як універсального інструмента для отримання позитивних результатів врегулювання практично всього спектру соціальних відносин. Саме таке ставлення суспільства до корупції призводить до її поширення в державі. Наслідки однобічного підходу у подоланні цього явища – лише шляхом застосування репресивного антикорупційного законодавства, спрямованого на покарання публічних службовців, без усунення факторів, що породжують корупцію, – не принесло відчутних результатів щодо зниження її рівня.

Нині в державі створені умови для викорінення корупції і реально проявлено політичну волю щодо проведення повного реформування не лише антикорупційного законодавства, а й усієї державної антикорупційної політики. Першим кроком на цьому шляху стало створення Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ), результатом діяльності якого й активної позиції законотворців стало прийняття Закону України "Про запобігання корупції" та початок функціонування Національного агентства з питань запобігання корупції. Закінченням прагнень суспільства і держави в цій сфері є необхідність прийняття та імплементація Закону України "Про Вищий антикорупційний суд".

Метою статті є первинний аналіз окремих проблемних питань законопроекту № 7440, внесеного Президентом України до Верховної Ради України і прийнятого у першому читанні, та обґрунтування їх вирішення шляхом проходження зазначеного законопроекту у другому читанні і прийняття в цілому як закону.

Досліджено основні проблеми, які викликають суспільний і політико-правовий резонанс при прийнятті законопроекту № 7440. Зокрема, висвітлено питання утворення Вищого антикорупційного суду, особливості його юрисдикції та інстанційності розгляду справ про кримінальні корупційні правопорушення, оцінено вимоги до кандидатів на посади суддів цього суду, аспекти діяльності Громадської ради

© Валентин Сердюк, 2018

міжнародних експертів (далі – Рада) та її впливу на конкурсну процедуру призначення суддів Вищого антикорупційного суду.

Зауважено, що утворення Вищого антикорупційного суду має позитивно вплинути на ситуацію у запобіганні корупції. Платформою для цього повинно стати застосування комплексного підходу до реформування як системи правоохоронної превенції, так і судової системи з метою повноцінного захисту прав і свобод людини, керуючись верховенством права.

Міжнародний досвід діяльності антикорупційних судових органів є неоднозначним і деякою мірою ґрунтується на національних традиціях судової організації. Однак підлягає вирішенню низка проблем, які полягають у такому. По-перше, незначними з точки зору ефективності діяльності є напрацювання НАБУ і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП) щодо розслідування справ, пов'язаних із корупцією. По-друге, процедури добору працівників НАБУ і САП суттєво різняться із порядком призначення суддів Вищого антикорупційного суду на посади. По-третє, важливим є досягнення належного рівня незалежності суддів Вищого антикорупційного суду, оскільки для цього необхідно комплексно реалізувати низку заходів: проведення відкритого і прозорого конкурсу на зайняття кандидатами посад суддів, забезпечення інституціональної і функціональної компонент їхньої незалежності, гідний розмір суддівської винагороди, високий рівень довіри суспільства, сприйняття і реалізація суддею своєї місії як незалежного арбітра. По-четверте, значущість громадського контролю в діяльності Ради та її рішень у процедурі конкурсу на зайняття посад суддів Вищого антикорупційного суду. По-п'яте, розуміння сутності і різниці у поняттях *"crucial rule"* та *"binding rule"*, позаяк неузгодженості перекладу можуть мати вирішальне значення для визначення ролі Ради у процедурі конкурсу.

Ключові слова: антикорупційна політика; Вищий антикорупційний суд; Громадська рада міжнародних експертів; судова реформа.

Перебіг судової реформи визначає необхідність зміни основ організації судової влади та напрями для створення нових судових органів. До таких органів Законом України "Про судоустрій і статус суддів" (далі – Закон) віднесено Вищий антикорупційний суд. Як передбачено у п. 16 розділу XII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону:

> Вищий антикорупційний суд утворюється та проведення конкурсу на посади суддів у цьому суді має бути оголошено протягом дванадцяти місяців з дня набрання чинності законом, який визначає спеціальні вимоги до суддів цього суду'[1].

Юридична наука на сьогодні не має у своєму арсеналі ґрунтовних досліджень з питань організації та діяльності антикорупційних судових органів. Протягом 2014–2016 рр. було прийнято низку законодав-

[1] Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19 (дата звернення: 08.03.2018).

чих актів та створено нові інститути: Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (далі – САП) як структурний підрозділ Генеральної прокуратури України та Національне агентство з питань запобігання корупції. Отже, логічно, що для повноцінної боротьби із топ-корупцією не вистачає судової складової, яка б увінчувала всю антикорупційну державну піраміду. Водночас із дня набрання чинності Законом минуло чимало часу, але закону про Вищий антикорупційний суд досі немає. Тому проблема створення Вищого антикорупційного суду з наукової точки зору є актуальною, оскільки перебуває на перетині теоретичних, політико-правових і законодавчих напрямів дослідження.

Метою дослідження є первинний аналіз окремих проблемних питань проекту Закону України від 22 грудня 2017 р. № 7440 "Про Вищий антикорупційний суд" (далі – законопроект № 7440)[2], внесеного Президентом України до Верховної Ради України і прийнятого у першому читанні, та обґрунтування їх вирішення шляхом підготовки й проходження в парламенті зазначеного законопроекту у другому читанні та прийняття в цілому як закону.

Нині на розгляді у парламенті перебуває декілька схожих за змістом законопроектів щодо утворення Вищого антикорупційного суду. Зупинимося на більш детальному аналізі законопроекту № 7440 та перспективах його проходження у другому читанні і прийняття як закону.

У науковому та експертному середовищі є різні думки стосовно потреби утворення антикорупційних судових органів. Існують аргументи і "за", і "проти". Тому з урахуванням особистих науково-експертних досліджень у цьому питанні є потреба узагальнити тенденції утворення і функціонування таких судових органів, висвітлити основні проблеми, що супроводжують утворення Вищого антикорупційного суду, та викласти на цій основі власні міркування.

На сьогодні спеціалізовані антикорупційні суди або спеціалізовані палати у вищих судових органах повноцінно діють у 17 країнах світу (Афганістан, Бангладеш, Ботсвана, Болгарія, Бурунді, Камерун, Кенія, Індонезія, Малайзія, Непал, Пакистан, Палестина, Сенегал, Словаччина, Уганда, Філіппіни та Хорватія); у Мексиці, Танзанії, Таїланді такі судові установи на стадії запровадження; у Папуа Новій Гвінеї за відсутності спеціалізованого антикорупційного суду реалізовано особливі процедури для судового розгляду корупційних справ; у Бразилії на федеральному рівні утворені спеціальні суди з розгляду справ, що певною мірою

[2] Про Вищий антикорупційний суд: проект Закону України від 22 грудня 2017 р. реєстраційний № 7440. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218 (дата звернення: 09.03.2018).

www.pravoua.com.ua

пов'язані з корупцією, а саме з метою розгляду справ про фінансові злочини та злочини щодо легалізації (відмивання) грошей.

Індикаторами успішності роботи антикорупційного судового органу є якість правосуддя, суспільне значення судових рішень, сприйняття такого суду дійсно як потужної і незалежної перешкоди корупційним проявам. У публікаціях на цю тему озвучена теза, що створення Вищого антикорупційного суду вирішить лише проблему його компетенційної складової (юрисдикції), однак проблема досягнення незалежності суддів залишиться, оскільки потребує запровадження спеціальної процедури відбору суддів. На обґрунтування цього наводяться аргументи, сутність яких зводиться до того, що створення окремих самостійних антикорупційних органів (зокрема, НАБУ і САП) демонструє переваги, які полягають у належному правовому регулюванні діяльності цих органів, відкритості процедур відбору працівників цих правоохоронних інституцій, участю громадськості у такому відборі і подальшому контролі за діяльністю зазначених органів[3].

При цьому поза увагою залишається декілька важливих моментів. По-перше, незначними з точки зору ефективності діяльності є напрацювання НАБУ і САП щодо розслідування справ, пов'язаних із корупцією, що підтверджується аналізом статистичних даних. Так, за перше півріччя 2017 р. за так званими корупційними статтями Кримінального кодексу України (далі – КК України) (їх налічується 18) кількість засуджених становила 303 особи, виправданих – 34. У відсотковому відношенні до загальної кількості засуджених за всіма статтями КК України щодо засуджених осіб це становить 0,01 %, а виправданими – 0,001 %. Крім того, за інформацією НАБУ, для розгляду в судовому порядку в 2017 р. передано 79 кримінальних проваджень. На цій основі обстоюється ідея утворення окремого Вищого антикорупційного суду, оскільки діючі елементи судової системи неспроможні оперативно вирішувати питання, пов'язані з покаранням осіб, обвинувачених у вчиненні кримінальних корупційних правопорушень.

По-друге, деякі автори плутають сутність процедур відбору працівників НАБУ і САП із порядком призначення суддів Вищого антикорупційного суду на посади. Зокрема, порядок призначення суддів вищого спеціалізованого суду визначений у ст. 81 Закону і передбачає проведення спеціальної процедури:

[3] Вячеслав Хрипун, 'Конкурс в Высший антикоррупционный суд: каким будет Общественный совет международных экспертов' (*Судебно-юридическая газета,* 24 Январь 2018) <https://sud.ua/ru/news/sud-info/114062-konkurs-v-vysshiy-antikorruptsionnyy-sud-kakim-budet-obschestvennyy-sovet-mezhdunarodnykh-ekspertov> дата обращения 15 Март 2018.

На посаду судді вищого спеціалізованого суду за спеціальною процедурою може бути призначена особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді та з відповідною спеціалізацією, а також відповідає одній із вимог, визначених частиною першою чи другою статті 33 Закону[4].

Отже, процедури відбору працівників НАБУ і САП за своїм змістом є різними і не підлягають порівнянню.

По-третє, досягнення високого рівня незалежності суддів Вищого антикорупційного суду є складною і багатогранною проблемою, оскільки для її вирішення необхідно комплексно реалізувати низку заходів, зокрема: проведення відкритого і прозорого конкурсу на зайняття кандидатами посад суддів, забезпечення інституціональної і функціональної компоненти їхньої незалежності, гідний розмір суддівської винагороди, високий рівень довіри суспільства, і головне – сприйняття і реалізація суддею своєї місії як незалежного арбітра. Зважаючи на той обсяг критики, що останнім часом був спрямований на суддів (десь виправдано, а десь – відверто необґрунтовано і тенденційно), вказані показники, особливо останній із них, для судової системи вкрай важливі.

По-четверте, питання громадського контролю на перехідному етапі судової реформи є і буде актуальним. Одним із видів контролю за діяльністю органів влади є громадський контроль як вид соціального контролю, що здійснюється громадськими об'єднаннями та окремими громадянами. Загалом він є важливою формою реалізації демократії і способом залучення громадян до управління державою і суспільством у контексті ст. 38 Конституції України. Водночас проведення конкурсу на зайняття посад суддів Верховного Суду показало як позитивні, так і негативні сторони такого контролю. Безперечно, громадськість повинна бути обізнана з претендентами на зайняття суддівських посад, однак цей процес немає перетворюватися на сплановане і продовжуване таврування переважної більшості кандидатів.

Важливим є питання періоду, тобто часових меж утворення Вищого антикорупційного суду. Із досвіду Болгарії, Словаччини і Хорватії можливо стверджувати, що загалом антикорупційні суди відіграли важливу роль саме на перехідному етапі реформування судових систем цих країн. Тому виникає запитання: чи існуватиме необхідність функціонування Вищого антикорупційного суду у більш віддаленій перспективі, чи він повинен виправдати своє призначення у найближчому майбутньому і припинити існування як відпрацьований елемент системи судоустрою

[4] Про судоустрій і статус суддів (н 1).

www.pravoua.com.ua

на кшталт військових судів? Однозначна відповідь відсутня, оскільки прогнозувати цілковитий успіх або невдачу інституції, яка не утворена і не діяла, немає сенсу. Водночас і стверджувати, що утворення одного Вищого антикорупційного суду призведе до серйозного прориву у протидії корупції також проблематично.

Законом передбачено, що 'Вищий спеціалізований суд здійснює правосуддя як суд першої інстанції <…> у справах <…>, визначених процесуальним законом'[5]. Якщо виходити з буквального тлумачення наведеного, то повноваження цього суду з розгляду кримінальних проваджень повинні обмежуватися здійсненням судового провадження лише у першій інстанції. Водночас законопроектом № 7440 передбачено утворення у складі Вищого антикорупційного суду Апеляційної палати[6]. Такий підхід вимагатиме покладення процесуальних повноважень із перегляду його судових рішень на Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду.

Щодо питання предметної підсудності Вищого антикорупційного суду, то з урахуванням назви до його підсудності пропонується віднести розгляд кримінальних корупційних правопорушень. Однак у разі віднесення всіх корупційних правопорушень до підсудності цього суду існує ризик перетворення його на окрему судову систему. Це позначиться на діяльності органів правової превенції та на необхідній кількості суддів у бік її збільшення, на строках його утворення та остаточного формування і, в підсумку, суттєво знівелює мету створення дієвого механізму протидії корупції.

Крім того, актуалізується питання віднесення до відання Вищого антикорупційного суду справ про корупційні злочини[7], що потребує узгодження відповідних норм Кримінального процесуального кодексу України та перегляду концепції підслідності справ загалом. Водночас наведене може стати причиною відтермінування початку роботи цього суду, що не відповідає меті створення механізму та реалізації інструментів ефективного розслідування корупційних правопорушень і покарання за їхнє вчинення, вимагатиме постійного правового коригування функціонування суду та суперечитиме очікуванням суспільства.

Також важливо, на що мало звертають увагу очільники правоохоронних відомств, відстоюючи корпоративні інтереси ввірених їм установ, відшукати розумний баланс між розглядом кримінальних правопорушень, підслідних НАБУ, та будь-яких інших злочинів, підслідних органам Національної поліції, а в майбутньому – Державному бюро розслі-

[5] Про судоустрій і статус суддів (н 1).
[6] Про Вищий антикорупційний суд (н 2).
[7] Там само.

дувань. Крім того, небезпечною в контексті дотримання приписів ч. 6 ст. 125 Конституції України вбачається прив'язка Вищого антикорупційного суду лише до підслідності НАБУ, що створює ризик продукування звинувачень у спробі створення суду для "обслуговування" НАБУ, звужує роль і значення цього суду в судовій системі, а також може суперечити конституційній нормі щодо заборони створення надзвичайних та особливих судів.

Проблемним і, мабуть, найважливішим є питання добору суддів Вищого антикорупційного суду, які повинні розглядати справи, пов'язані з корупцією. У цьому аспекті необхідним є забезпечення політичної незалежності, мінімізація сторонніх впливів на діяльність суду, забезпечення суспільної довіри до суду та встановлення додаткових кваліфікуючих і дискваліфікуючих вимог до кандидатів на посади суддів, тобто чіткого визначення кола осіб, які можуть і які не можуть претендувати на ці посади за об'єктивними критеріями.

Серед експертів існують різні думки щодо особливостей добору таких суддів. Водночас згідно із законопроектом № 7440:

> На посаду судді Вищого антикорупційного суду громадянин України може бути призначений не молодший тридцяти п'яти років, який має значний досвід здійснення у міжнародних міжурядових організаціях чи міжнародних судових установах за кордоном професійної діяльності у сфері права з питань протидії та боротьби з корупцією, володіє знаннями та практичними навичками застосування сучасних міжнародних антикорупційних стандартів і найкращих світових практик у сфері протидії та боротьби з корупцією, практики Європейського суду з прав людини та відповідає одній із таких вимог:
> 1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'ять років;
> 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років;
> 3) має досвід професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років;
> 4) має сукупний стаж (досвід) зазначеної у пунктах 1–3 цієї частини роботи (професійної діяльності) щонайменше сім років[8].

Аналіз наведених кваліфікуючих вимог до кандидата на посаду судді Вищого антикорупційного суду надає підстави для висновку про їхню схожість із вимогами, які висуваються до кандидата на посаду судді Верховного Суду у межах спеціальної процедури призначення. Однак як кваліфікуюча вимога викликає суттєві заперечення наявності значного

[8] Про Вищий антикорупційний суд (н 2).

www.pravoua.com.ua

досвіду здійснення у міжнародних міжурядових організаціях чи міжнародних судових установах за кордоном професійної діяльності у сфері права з питань протидії та боротьби з корупцією, володіння знаннями та практичними навичками застосування сучасних міжнародних антикорупційних стандартів і найкращих світових практик у сфері протидії та боротьби з корупцією, практики Європейського суду з прав людини. Зауважимо, що таких кандидатів, наприклад, серед суддів і науковців – одиниці, оскільки така сфера права, по-перше, є досить специфічною, а по-друге, критерії застосування такої вимоги нечіткі. Тому, як варіант, можливо посилатися на наявність/відсутність такої вимоги як додаткового критерію при рівності балів, набраних кандидатами у процедурі конкурсу, для виявлення переможців.

Новий інститут, який пропонується у законопроекті № 7440, – Громадська рада міжнародних експертів (далі – Рада). Зокрема:

> Громадська рада міжнародних експертів складається з членів у кількості не більше семи, які призначаються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України виключно на підставі пропозицій міжнародних організацій, з якими Україна співпрацює у сфері запобігання та протидії корупції відповідно до міжнародних договорів України[9].

Основні вимоги до членів Ради: бездоганна ділова репутація, високі професійні і моральні якості та суспільний авторитет[10]. Водночас законопроект № 7440 не містить вказівок щодо громадянської приналежності членів цієї ради, тому можливо допустити, що її членами можуть бути, крім громадян України, також і іноземці.

Важливий аспект діяльності Ради, який висвітлюється у законопроекті № 7440, – це громадський контроль відповідності визначеним критеріям кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду[11]. Вона покликана сприяти Вищій кваліфікаційній комісії суддів у встановленні відповідності кандидатів критеріям професійної етики та доброчесності, зокрема щодо законності джерел походження майна, співвідношення рівня життя кандидата або членів його сім'ї і задекларованих доходів тощо для цілей кваліфікаційного оцінювання, а також є її допоміжним органом[12].

Досить неоднозначними є думки в науково-експертному середовищі у разі надання Радою висновку про невідповідність кандидата та можливості ухвалення рішення Вищою кваліфікаційною комісією суддів

[9] Про Вищий антикорупційний суд (н 2).
[10] Там само.
[11] Там само.
[12] Там само.

України про підтвердження здатності такого кандидата здійснювати правосуддя на посаді судді Вищого антикорупційного суду. У законопроекті № 7440 пропонується, щоб таке рішення було підтримано не менше ніж 11 членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України[13]. Однак, на думку експертів, такий підхід є недостатнім.

Міжнародні експерти вважають позитивним уже сам факт подачі законопроекту № 7440 до Верховної Ради України. Проте, на їхню думку, він у багатьох аспектах не відповідає рекомендаціям Європейської комісії "За демократію через право" (Венеціанська комісія). Загалом критика стосується питань сфери юрисдикції суду, ступеню залучення міжнародних експертів до процесу відбору суддів, а також надто повільного процесу створення суду.

Крім того, однією з перешкод для активної позиції Ради є використання перекладу з англійської мови понять *"crucial rule"* та *"binding rule"*. Перше словосполучення перекладається як визначальне, ключове правило, а друге – як обов'язкова норма. Зважаючи на це, виникають різночитання щодо того, яке значення повинен мати висновок Ради щодо невідповідності конкретного кандидата критеріям професійної етики та доброчесності.

Якщо дотримуватися поняття *"crucial rule"*, то такий висновок може мати ключове, але не остаточне значення для кандидата, і тоді Вища кваліфікаційна комісія суддів України має право відповідною кількістю голосів її членів підтримати рішення про відповідність кандидата зазначеним критеріям. Якщо ж брати за основу поняття *"binding rule"*, то Вища кваліфікаційна комісія суддів України уже не має права долати негативний висновок щодо кандидата, оскільки він є остаточним, а кандидат за його наявності завершує участь у конкурсі. Саме ці неузгодженості перекладу можуть мати вирішальне значення для визначення ролі Ради у процедурі конкурсу.

Необхідно зауважити, що утворення Вищого антикорупційного суду як самостійного елемента системи судоустрою має як мінуси, так і плюси. Зокрема, існують обґрунтовані сумніви в спроможності цього суду стати форпостом протидії корупції. Наприклад, навіть за функціонування у Словаччині Спеціалізованого кримінального суду (аналог антикорупційного суду) позиція цієї країни в рейтингах корупції не покращилася, навіть більше – відповідно до Всесвітнього рейтингу корупції, який щорічно складається *Transparency International*, – погіршилася[14]. Це на-

[13] Про Вищий антикорупційний суд (н 2).

[14] Павол Жілінчик, 'Створення антикорупційного суду в Україні Основні питання, які необхідно вирішити та рекомендації на основі досвіду Словаччини' *(Програма реформування сектора юстиції "Нове правосуддя" Агентства США з міжнародного розвитку (USAID))* <https://newjustice.org.ua/wpcontent/uploads/2017/09/NJ_Anticorruption_Court_Report_Zilincik_Apr_2017_UKR.pdf> дата звернення 16 Березень 2018.

www.pravoua.com.ua

сторожує і науковців, і практиків, але не сам факт реалізації ідеї утворення самостійного антикорупційного судового органу, а підтвердження висновку про те, що темпи і глибина проникнення корупції залежать не лише від сучасних організаційних кейсів та створюваної процесуально-правової інфраструктури, спрямованих на боротьбу з нею. Причини зменшення проявів корупції лежать в інших площинах – високі темпи економічного розвитку, гідна оплата праці, ментально-культурні традиції з дотримання людських чеснот та їхнє підтримання і популяризація, мотивації правлячих еліт і суспільні настрої та їхня зміна.

Основний позитив – заспокоїти суспільство тим, що в державі функціонує суд, який безпосередньо займається розглядом кримінальних корупційних правопорушень, зокрема справ щодо високопосадової корупції. Безперечно, в Україні це матиме широкий суспільний резонанс.

Ще один аргумент на користь утворення Вищого антикорупційного суду ґрунтується на тому, що такий факт, як зауважують експерти, є символом відходу від старих уявлень про правосуддя та створення образу нового суду, не пов'язаного з попередніми судовою системою і суддями. Заради цього у країнах, що вже мають такі суди, будуються нові приміщення для антикорупційних судів, вони розміщуються поза межами великих міст, спілкування суддів із зовнішнім світом обмежується тощо, що є проявом бачення у відповідній країні боротьби з корупцією. Але за такого підходу антикорупційний судовий орган вбирає в себе винятково бажання протидії корупційним правопорушенням, а не стає оптимально дієвим правовим інструментом, покликання якого – якісне переформатування кримінальної юстиції у період тотальної недовіри суспільства до діючого професійного суддівського корпусу як авторитетного і незалежного арбітра.

Висновки. Таким чином, утворення Вищого антикорупційного суду має позитивно вплинути на ситуацію у протидії корупції, а платформою для цього повинно стати застосування комплексного підходу до реформування як системи правоохоронної превенції, так і судової системи. Реальні зміни як наслідок судової реформи можливі лише тоді, коли в державі з урахуванням традицій законотворення, фінансових можливостей, на підставі глибокого і всебічного науково-експертного аналізу та напрацювань міжнародного досвіду судової організації буде створено незалежну, дієву судову систему, яка матиме можливість використати свій потенціал задля повноцінного захисту прав і свобод людини. Водночас міжнародний досвід діяльності антикорупційних судових органів є неоднозначним і деякою мірою ґрунтується на національних традиціях судової організації, тому підлягає вирішенню низка проблем, які полягають

у такому. По-перше, незначними з точки зору ефективності діяльності є напрацювання НАБУ і САП щодо розслідування справ, пов'язаних із корупцією. По-друге, процедури добору працівників НАБУ і САП суттєво різняться із порядком призначення суддів Вищого антикорупційного суду на посади. По-третє, важливим є досягнення належного рівня незалежності суддів Вищого антикорупційного суду, оскільки для цього необхідно комплексно реалізувати низку заходів: проведення відкритого і прозорого конкурсу на зайняття кандидатами посад суддів, забезпечення інституціонального і функціонального компонентів їхньої незалежності, гідний розмір суддівської винагороди, високий рівень довіри суспільства, сприйняття і реалізація суддею своєї місії як незалежного арбітра. По-четверте, значущість громадського контролю в діяльності Ради та її рішень у процедурі конкурсу на зайняття посад суддів Вищого антикорупційного суду. По-п'яте, розуміння сутності і різниці у поняттях *"crucial rule"* та *"binding rule"*, оскільки неузгодженості перекладу можуть мати вирішальне значення для визначення ролі Ради у процедурі конкурсу.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Pro sudoustrii i status suddiv [On the Judicial System and the Status of Judges]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 2 chervnia 2016 r. № 1402-VIII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19 (accessed: 08.03.2018) (in Ukrainian).
2. Pro Vyshchyi antykoruptsiinyi sud [On the High Anti-Corruption Court]: proekt Zakonu Ukrainy [the Draft Law of Ukraine] vid 22 hrudnia 2017 r. reiestratsiinyi № 7440. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218 (accessed: 09.03.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Websites

3. Hripun Vjacheslav, 'Konkurs v Vysshij antikorrupcionnyj sud: kakim budet Obshhestvennyj sovet mezhdunarodnyh jekspertov' ['Competitive Selection Procedure to the High Anti-Corruption Court: What the Public Council of International Experts Will Be'] (*Sudebno-juridicheskaja gazeta,* 24 Janvar' 2018) <https://sud.ua/ru/news/sud-info/114062-konkurs-v-vysshiy-antikorruptsionnyy-sud-kakim-budet-obschestvennyy-sovet-mezhdunarodnykh-ekspertov> accessed 15 March 2018 (in Russian).
4. Zhilinchyk Pavol, 'Stvorennia antykoruptsiinoho sudu v Ukraini Osnovni pytannia, yaki neobkhidno vyrishyty ta rekomendatsii na osnovi dosvidu Slovachchyny' ['Establishment of the Anti-Corruption Court in Ukraine Key Issues to be Addressed and Recommendations Based on the Experience of Slovakia'] *(Prohrama reformuvannia sektora yustytsii "Nove pravosuddia" Ahentstva SShA z mizhnarodnoho rozvytku*

www.pravoua.com.ua

(USAID)) <https://newjustice.org.ua/wpsontent/uploads/2017/09/NJ_Anticorruption_Court_Report_Zilincik_Apr_2017_UKR.pdf> accessed 16 March 2018 (in Ukrainian).

Valentyn Serdiuk

ISSUES RELATING TO THE ESTABLISHMENT OF THE HIGH ANTI-CORRUPTION COURT: INITIAL ANALYSIS

Abstract. Prevention and combating corruption in Ukraine is recognized as one of the priority tasks faced by the State at the present stage. Over the recent years, research efforts with a focus on prevention and combating corruption demonstrate that corruption has affected society entirely and completely. More particularly, we do not mean a tolerant attitude of society towards corruption, but rather that corruption is used as a universal instrument to obtain positive results while settling practically the entire spectrum of social relations. It is this attitude of society to corruption that entails its expansion within the State. The consequences of a one-sided approach to overcoming this phenomenon only by the use of repressive anti-corruption legislation aimed at punishing public servants, without eliminating the factors triggering corruption, have not brought any tangible result in terms of alleviating corruption.

Currently, in our State the conditions have been created for eradicating corruption, and there has been a real manifestation of the political will to make a complete reformation not only of anti-corruption legislation in particular, but also of the State's anti-corruption policy in general. The first step on this path has been the establishment of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (hereinafter – NABU); its operation and the proactive position of the legislator resulted in the adoption of the Law of Ukraine "On Preventing Corruption" and the commencement of the operation of the National Agency for Prevention of Corruption. The aspirations of society and the State in this area eventually created the need for the adoption and implementation of the Law of Ukraine "On the High Anti-Corruption Court".

The purpose of the article is to make an initial analysis of certain problematic issues of Draft Law № 7440 introduced by the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine and adopted at the first reading, and to provide the rationale for settling these issues by passing the said draft law in the second reading and adopting it in general as the law.

The article investigates the main issues evoking social and political as well as legal resonance in connection with the adoption of this draft law. In particular, the author focuses on the issue of creation of the High Anti-Corruption Court, the peculiarities of its jurisdiction and its place in the court level system in terms of consideration of cases involving criminal corruption offenses, and also assesses the requirements to candidates for the positions of judges of this court, the aspects of operation of the Public Council of International Experts and the influence it has on the competitive procedure for the appointment of judges of the High Anti-Corruption Court.

The author notes that the establishment of the High Anti-Corruption Court should positively influence the situation with prevention of corruption. The basis for achieving this goal should be underlain by the application of an integrated approach to reformation

both of the system of law enforcement prevention and the judicial system with a view to comprehensive protection of human rights and freedoms in accordance with the rule of law principle.

The international experience of operation of anti-corruption judicial authorities is ambiguous and, to some extent, draws upon the national traditions of organization of the judiciary. However, there is a range of pressing issues to be resolved, which are as follows. Firstly, in terms of the efficiency of activity, the efforts of NABU and the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office (hereinafter – SAP) with regard to investigation of corruption-related cases is insignificant. Secondly, the procedures for selecting the staff of NABU and SAP differ significantly from the procedure for appointing the judges of the High Anti-Corruption Court. Thirdly, it is important to achieve an appropriate level of independence of judges of the High Anti-Corruption Court since this requires a comprehensive implementation of a range of measures: to hold an open and transparent competitive procedure selecting the candidates to the positions of judges, to ensure the institutional and functional component of their independence and the judges' remuneration in the appropriate size, a high level of trust of society, and the perception and fulfillment by a judge of his/her mission as an independent arbitrator. Fourthly, the importance of public control in respect of operation of the Public Council of International Experts and its decisions in the competitive procedure for the positions of judges of the High Anti-Corruption Court. Fifthly, the understanding of the essence of and the difference between the notions of "crucial rule" and "binding rule", since discrepancies in translation may become a decisive factor in determining the role of the Public Council of International Experts in the competitive selection procedure.

Keywords: anti-corruption policy; High Anti-Corruption Court; Public Council of International Experts; judicial reform.